

Arbetet mot våld i nära relationer

2024-12-17

Missiv till ansvariga nämnder

Revisorerna har avslutat granskningen av socialnämndernas arbete mot våld i nära relationer. Granskningen syftade till att bedöma om nämndernas arbete med att upptäcka, stödja och förebygga fortsatt våld i nära relation genomförs i enlighet med gällande lag, föreskrifter och stadens styrande dokument.

Vi, förtroendevalda revisorer, hänvisar till de sakkunnigas revisionsrapport och ställer oss bakom bedömningarna och rekommendationerna i rapporten.

Följande rekommendationer lämnas:

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden rekommenderas att säkerställa följsamhet till rutinen om att ställa frågor om våld.

Socialnämnden Hisingen rekommenderas att stärka styrningen av arbetet mot våld i nära relationer för att säkerställa följsamhet till Socialstyrelsens föreskrifter.

Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden rekommenderas att fortsätta arbetet med att utbilda personalen om våld i nära relationer, så att de kan bidra till att upptäcka våldsutsatta som behöver stöd och hjälp.

Nämnderna rekommenderas att stärka sin samverkan för att säkerställa att det finns tillräcklig kunskap i verksamheterna om stadens gemensamma stödinsatser och för att våldsutsatta får stöd utifrån behov, oavsett vilken målgrupp de tillhör.

Nämnderna rekommenderas att var och en för sig – men också i samverkan – stärka sitt arbete med att förebygga fortsatt våld i nära relationer.

Vi vill betona vikten av att nämnderna vidtar lämpliga åtgärder med anledning av de rekommendationer som lämnas i revisionsrapporten.

Med anledning av rekommendationerna kommer vi också vilja ha ett yttrande från nämnderna. Alla yttranden som ni ombeds skicka in under granskningsåret ska sammanställas och skickas in vid ett samlat tillfälle. Skicka yttrandet till stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se senast den 19 juni 2025.

Göteborg den 17 december 2024

För revisorsgruppen,
enligt uppdrag

Jonas Ransgård
ordförande

Torbjörn Rigemar
vice ordförande

Stadsrevisionens uppdrag

Stadsrevisionens uppdrag är att granska kommunens verksamhet. Granskningen sker på uppdrag av kommunfullmäktige som utser förtroendevalda revisorer som ansvarar för granskningen av nämnderna och kommunstyrelsen. Bland de förtroendevalda utser kommunfullmäktige även lekmannarevisorer. Lekmannarevisorerna ansvarar för granskningen av de bolag som kommunen äger.

I revisionsrapporterna presenterar yrkesrevisorerna den granskning som sker löpande under året och som rapporteras direkt till kommunfullmäktige. Tillsammans med redogörelserna ligger de till grund för revisorernas samlade ansvarsprövning och uttalande till kommunfullmäktige.

Du hittar alla stadsrevisionens redogörelser och rapporter på www.goteborg.se/stadsrevisionen, men du kan också beställa dem från revisionskontoret via stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se.

Diarienummer: SRV-2024-00039

Innehåll

1	Samlad bedömning.....	5
1.1	Rekommendationer	6
2	Granskningens utgångspunkter.....	7
2.1	Syfte och revisionsfrågor	8
2.2	Avgränsningar	8
2.3	Revisionskriterier	9
2.4	Metod	9
2.5	Stadens organisering och styrning av arbetet mot våld i nära relationer	9
2.5.1	Gemensamma verksamheter för arbetet med stöd till våldsutsatta och våldsutövare	11
3	Granskningsresultat.....	14
3.1	Arbetet med att upptäcka våld i nära relationer.....	14
3.1.1	Socialnämnden Centrum	15
3.1.2	Socialnämnden Hisingen	16
3.1.3	Nämnden för funktionsstöd	18
3.1.4	Äldre samt vård- och omsorgsnämnden	19
3.1.5	Bedömning	20
3.2	Stöd till personer utsatta för våld i nära relation	20
3.2.1	Socialnämnden Centrum	21
3.2.2	Socialnämnden Hisingen	24
3.2.3	Nämnden för funktionsstöd	27
3.2.4	Äldre samt vård- och omsorgsnämnden	28
3.2.5	Bedömning	29
3.3	Arbetet med att förebygga fortsatt våld	29
3.3.1	Socialnämnden Centrum	30
3.3.2	Socialnämnden Hisingen	32
3.3.3	Nämnden för funktionsstöd	33
3.3.4	Äldre samt vård- och omsorgsnämnden	33
3.3.5	Bedömning	33

1 Samlad bedömning

Revisionskontoret har på revisorsgruppens uppdrag granskat stadens arbete med att upptäcka, stödja och förebygga fortsatt våld i nära relation.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden genomför arbetet i enlighet med gällande lag, föreskrifter och stadens styrande dokument.

Den sammanvägda bedömningen är att nämnderna i huvudsak bedriver arbetet mot våld i nära relationer i enlighet med lag, föreskrifter och stadens styrande dokument men att det är nödvändigt med ett fortsatt utvecklingsarbete. Vi vill särskilt lyfta fram behovet av att stärka arbetet när det gäller att säkerställa att våldsutsatta som är äldre eller har en funktionsnedsättning får stöd utifrån behov och arbetet med att upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende.

Revisionskontorets bedömning är att nämndernas arbete med att upptäcka våld i nära relationer i delar är ändamålsenligt. Socialnämnden Centrum, nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden uppfyller kravet på att ha fastställda rutiner för när personalen ska ställa frågor om våld för att upptäcka våldsutsatta som behöver stöd. Socialnämnden Hisingen behöver fortsätta att utveckla styrningen i denna del. Socialnämnderna Hisingen och äldre samt vård- och omsorgsnämnden behöver stärka följsamheten till den styrning som finns.

En förutsättning för arbetet med att upptäcka våld i nära relationer är att personalen i verksamheten har den kunskap som den behöver. Socialnämnden Centrum och Hisingen bedöms i huvudsak arbeta på ett ändamålsenligt sätt med utbildning av sin personal. Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har kommit olika långt och det är viktigt att arbetet med detta fortsätter. Det finns en utbredd uppfattning om att mörkertalet inom dessa nämnders målgrupper är stort och nämnderna behöver säkerställa att personalen har rätt förutsättningar i arbetet för att kunna upptäcka våldsutsatta som behöver stöd.

Revisionskontoret bedömer att nämndernas arbete med att ge stöd till personer utsatta för våld i nära relation i huvudsak är ändamålsenligt men att det finns områden som behöver utvecklas. När det gäller att erbjuda lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd bedömer revisionskontoret att det finns en risk för att personer som är utsatta för våld och som är i behov av särskilda anpassningar inte får eller inte informeras om det skydd som finns på grund av bristande kunskap inom förvaltningarna. Bristen på kunskap om det stöd som finns syns också när det gäller det gemensamma stödet via psykolog-enheten på socialnämnden Hisingen. Socialnämnderna som ingår i granskningen behöver stärka sin samverkan för att säkerställa att stadens gemensamma insatser är kända så att de som är i behov av dessa insatser kan nås av dem, oavsett var han eller hon bor och oavsett ålder eller andra behov av anpassningar.

Revisionskontoret bedömer vidare att det finns risk för att arbetet med att förebygga fortsatt våld inte är ändamålsenligt vid de nämnder som ingår i granskningen. Vi grundar framför allt vår bedömning på att nämnderna inte följer Socialstyrelsens föreskrifter om att fastställa rutiner för när frågor om våld ska ställas i syfte att kunna upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende. Vi ser dock att det finns ett gemensamt utvecklingsarbete vid de fyra regionala socialnämnderna vilket är positivt.

Revisionskontoret bedömer att det finns en risk för att socialnämnderna Centrum och Hisingen brister även i andra delar av arbetet med att verka för att våldsverkare ska ändra sitt beteende. Arbetet med att motivera personer som utövar våld att söka stöd upplevs ofta som svårt, inte minst på grund av att våldsutövare sällan självmant söker stöd för att ändra sitt beteende. De som blir aktuella för stöd är ofta de som är vårdnadshavare till barn och som utreds inom socialnämndernas arbete med barn och unga, utifrån en orosanmälan som kommit dit. Det är samma målgrupp som prioriteras av socialsekreteraren som arbetar vid polisen och som har i uppdrag att försöka motivera våldsutövare till att söka stöd. Vi bedömer att socialnämnderna Centrum och Hisingen behöver utveckla arbetet för att kunna verka för att fler grupper av våldsutövare ska ändra sitt beteende. Granskningen har också visat att våldsutövare i första hand hänvisas till att söka stöd via Kriscentrum för män eller Kriscentrum för kvinnor. Eftersom det finns en kötid till dessa verksamheter finns en risk för att våldsutövare inte får stöd i rätt tid. Enligt många socialsekreterare är tiden en viktig aspekt eftersom motivationen till att söka stöd kan uppstå i nära anslutning till att något har hänt och därefter snabbt kan försvinna.

1.1 Rekommendationer

Utifrån granskningen lämnar vi följande rekommendationer:

- Äldre samt vård- och omsorgsnämnden rekommenderas att säkerställa följsamhet till rutinen om att ställa frågor om våld.
- Socialnämnden Hisingen rekommenderas att stärka styrningen av arbetet mot våld i nära relationer för att säkerställa följsamhet till Socialstyrelsens föreskrifter.
- Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden rekommenderas att fortsätta arbetet med att utbilda personalen om våld i nära relationer, så att de kan bidra till att upptäcka våldsutsatta som behöver stöd och hjälp.
- Nämnderna rekommenderas att stärka sin samverkan för att säkerställa att det finns tillräcklig kunskap i verksamheterna om stadens gemensamma stödinsatser och för att våldsutsatta får stöd utifrån behov, oavsett vilken målgrupp de tillhör.
- Nämnderna rekommenderas att var och en för sig – men också i samverkan – stärka sitt arbete med att förebygga fortsatt våld i nära relationer.

2 Granskningens utgångspunkter

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem och innebär risk för människors liv och hälsa. Med nära relation avses en nära och förtroendefull relation som den enskilde har en fast och varaktig relation till, exempelvis makar, samboende, pojk- eller flickvänner, syskon, barn och barnbarn.

Både kvinnor och män kan utsättas för våld i nära relationer och det förekommer i alla grupper och samhällsklasser. Vissa grupper kan dock vara i en särskilt sårbar position. Det är äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, med utländsk bakgrund eller med missbruks- och beroendeproblem. Även personer som lever i samkönade relationer, hbtqi-personer, kvinnor som tillhör nationella minoriteter och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck kan vara särskilt sårbara.

Förutom att våld i nära relation kan utgöra en brottslig handling, i form av fysiskt våld eller sexuellt övergrepp, innefattas enligt Världshälsoorganisationen (WHO) även handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, men som sammantaget kan skapa ett mönster av utsatthet. Det kan handla om psykiskt våld, i form av till exempel glåpord och social isolering, ekonomisk kontroll eller försummelse. Försummelse kan innebära att inte få hjälp med mat, hygien, medicin eller att komma ur sängen. Våldet kan rikta sig mot en funktionsnedsättning hos den som är utsatt för våld, vilket försvårar en redan utsatt situation. Våldsutövaren kan till exempel flytta undan rollatorn eller ta ut batterierna ur hörapparaten. Det vanliga är en kombination av olika handlingar – och eftersom våldet vanligen äger rum inom hemmets väggar blir det sällan uppmärksammat av utomstående.

Brister i arbetet med att upptäcka och ge stöd till våldsutsatta och våldsutövare riskerar att innebära omfattande konsekvenser för enskilda individer. Socialstyrelsen har genom så kallade dödsfallsutredningar kunnat identifiera brister i samhällets stöd.¹ Bristerna handlar bland annat om att våldet inte har upptäckts inom myndigheternas kärnverksamheter, responsen har varit svag trots kännedom om våld och det har rått brist på samverkan. Det har ofta saknats insatser riktade till våldsutövaren för att förebygga upprepat våldsutövande.

Förutsättningarna för att upptäcka våld i nära relation kan variera mellan olika grupper. Särskilt svårt kan det vara när det handlar om personer som inte själva söker sig till socialtjänsten för att få hjälp i sin situation. En rapport som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram baserat på kommuners arbete med stöd till våldsutsatta visar att äldre personer och personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade bland de som får stöd av socialtjänsten.²

Sedan 2021 har socialnämnderna ett förstärkt ansvar för våldsutövare enligt socialtjänstlagen. Utöver ansvaret för att ta ett helhetsgrepp och se till att familjen

¹ Socialstyrelsen, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023, rapport 2024.

² Sveriges kommuner och regioner, Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna, rapport 2024.

och respektive person får den hjälp och det stöd de behöver, ska socialtjänsten även verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Lagändringen innebär ett tydligare ansvar än tidigare för att erbjuda insatser till våldsutövare, för att förhindra att de fortsätter att utsätta sina närstående för våld.

Revisionskontoret har granskat fyra socialnämnders arbete mot våld i nära relationer – både arbetet med våldsutsatta och våldsutövare. I granskningen har vi riktat ett särskilt fokus mot två utsatta grupper för vilka mörkertalet bedöms vara särskilt stort – äldre och personer med funktionsnedsättning. De fyra socialnämnderna som har ingått i granskningen är:

- socialnämnden Centrum
- socialnämnden Hisingen
- nämnden för funktionsstöd
- äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

2.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämndernas arbete med att upptäcka, stödja och förebygga fortsatt våld i nära relation genomförs i enlighet med gällande lag, föreskrifter och stadens styrande dokument. Syftet har brutits ner i följande revisionsfrågor:

- Är nämndernas arbete för att upptäcka våld i nära relation ändamålsenligt?
- Arbetar nämnderna på ett ändamålsenligt sätt med att ge stöd till personer utsatta för våld i nära relation?
- Bedriver nämnderna ett ändamålsenligt arbete med att förebygga fortsatt våld i nära relation?

2.2 Avgränsningar

I granskningen har vi fokuserat på socialnämndernas ansvar för vuxna som utsätts för våld eller hot om våld i nära relationer. Intervjuerna har därför i första hand koncentrerats till de avdelningar och enheter inom förvaltningarna som möter och utreder ärenden för vuxna personer.

Arbetet med att förebygga fortsatt våld i nära relation är en stor utmaning för hela samhället och omfattar många olika verksamheter. I granskningen har vi valt att fokusera på den del av det förebyggande arbetet som handlar om hur socialnämnderna arbetar för att upptäcka och ge stöd till våldsutövare som vill ändra sitt beteende.

Eftersom våldsutövare kan vara föräldrar eller vårdnadshavare har granskningen till viss del även innefattat förvaltningarnas avdelningar för barn och unga. Vi har dock inte granskat handläggningen av ärenden för barn som har bevittnat, eller misstänks ha bevittnat, våld i nära relation.

2.3 Revisionskriterier

I granskningen använder vi oss av följande revisionskriterier:

- 2 kap.1 § och 5 kap. 11 § och 11 a § socialtjänstlagen (2001:435)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)
- Göteborgs Stads riktlinje för intern styrning, uppföljning och kontroll
- Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2024–2027.

2.4 Metod

I granskningen har vi intervjuat chefer på avdelnings- och enhetsnivå, 1:e socialsekreterare och socialsekreterare inom de avdelningar och enheter som kommer i kontakt med ärenden där våld eller hot om våld i nära relation förekommer. Vi har också träffat andra personer inom förvaltningarna som har uppdrag kopplade till frågan om våld i nära relationer, såsom personer som är utsedda till samordnare för arbetet inom sin förvaltning. Totalt har vi ställt frågor till nära 30 tjänstepersoner vid de fyra nämnderna.

Vi har granskat en mängd dokument som nämnderna tagit fram, såsom egna rutiner och andra former av styrande dokument.

Inom ramen för granskningen har vi gjort en stickprovsgranskning av ärenden där personer sökt och blivit beviljade någon form av stöd för sin våldsutsatthet vid socialnämnden Centrum och socialnämnden Hisingen. Syftet har varit att översiktligt granska hur förvaltningen arbetar med dessa ärenden och om rutiner som finns efterlevs. Ärendena har omfattat vuxna som sökt stöd för och fått ett beslut med koppling till våld i nära relation under det första kvartalet 2024. Vi har granskat 13 ärenden vid socialnämnden Hisingen och 16 ärenden vid socialnämnden Centrum.

Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har inte i uppdrag att fatta beslut om stöd för våldsutsatta. Därför finns det inga ärenden från dessa nämnder i stickprovsgranskningen.

2.5 Stadens organisering och styrning av arbetet mot våld i nära relationer

Socialnämnderna lyder under socialtjänstlagen och har ett särskilt ansvar för arbetet mot våld i nära relationer. I Göteborgs Stad är fyra av de sex socialnämnderna så kallade regionala socialnämnder – socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst. Tillsammans ska de här nämnderna tillhandahålla socialtjänst för stadens invånare.

Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden fattar inte beslut och utreder inte ärenden om våldsutsatthet. Nämnderna fick dock ett särskilt uppdrag från kommunfullmäktige år 2021 om att införa rutiner för hur personalen ska upptäcka och agera vid misstanke om våld och våld i nära

relationer hos kommunens brukare inom funktionshindersverksamheten och äldreomsorgen.

Socialnämnderna ska samråda med och aktivt söka samverkan med övriga socialnämnder och ansvarar för att verka för en likvärdig socialtjänst. Socialnämnd Centrum har ett särskilt ansvar för vissa områden inom individ- och familjeomsorgen. Nämnden ska bland annat handlägga ärenden och fatta beslut enligt socialtjänstlagen under jourtid. Nämnden ska också tillhandahålla konsultativt stöd och utbildningar inom verksamhetsområdet för samtliga stadsområden. I *Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer* har socialnämnden Centrum fått uppdraget att på en övergripande nivå säkerställa att samverkan och samordning sker mellan berörda nämnder och bolag.

Socialnämnderna Centrum och Hisingen samt nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har vardera en samordnare för arbetet mot våld i nära relationer. Samordnarna arbetar ofta med att ta fram rutiner, planera utbildningar och med att leda arbetet inom den egna förvaltningen. Samordnarna för de regionala socialnämnderna träffas regelbundet för att samverka kring olika frågor.

I Göteborg Stad finns flera ytterligare grupper för samverkan på olika nivåer. Däribland kan nämnas stadens *centrala arbetsgrupp* för våld i nära relation och hedersrelaterat våld. I gruppen ingår verksamheter som arbetar övergripande med våld i nära relation, socialförvaltningarnas avdelningar för barn och unga, vuxna, försörjningsstöd samt välfärd och fritid.

Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer antogs av kommunfullmäktige under 2024. Planen syftar till att stärka utvecklingen av stadens arbete och uppnå målet att ingen ska utsättas för våld i nära relationer. Vidare ska den utgöra ett stöd för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt arbete mot våld i nära relationer och utgöra en grund för samverkan inom staden. Eftersom planen är ny för i år har vi inte granskat om planen har implementerats, men däremot i viss mån i vilken utsträckning nämnderna har påbörjat ett arbete utifrån den.

En av utgångspunkterna i planen för arbetet mot våld i nära relation är att staden behöver utveckla arbetet med att, förebygga och upptäcka våld samt ge individanpassat skydd och stöd till alla oavsett bakgrund och förutsättningar. Arbetet ska omfatta såväl de som utsätts som de som utsätter närstående för våld i nära relation, både vuxna och barn. I planens aktiviteter specificeras inte åtgärder för särskilt sårbara grupper utan alla omfattas av alla aktiviteter. Kunskapen om sårbarhetsfaktorer behöver enligt planen finnas i alla verksamheter och tillämpas i mötet med de individer som verksamheten möter. Verksamheterna behöver ha arbetssätt för att systematiskt synliggöra och tillgodose behoven hos vuxna och barn som utsätts för eller utsätter närstående för våld.³

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter ska socialnämnderna fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och våldsutövare samt beskriva när och hur målen ska nås.⁴

³ Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2024 – 2027, sid. 13.

⁴ 2 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39.

Stadens plan innehåller mål och indikatorer samt aktiviteter för stadens nämnder och bolag. Varje nämnd och styrelse ansvarar för implementeringen av planen i den egna organisationen samt för genomförandet av de aktiviteter som nämnden eller styrelsen ansvarar för.

2.5.1 Gemensamma verksamheter för arbetet med stöd till våldsutsatta och våldsutövare

En del av socialnämnderna har verksamheter som är till för fler än den egna förvaltningen. I avsnitten nedan beskriver vi några av stadens gemensamma verksamheter som är särskilt viktiga i arbetet mot våld i nära relationer.

2.5.1.1 Kompetenscentrum för våld i nära relationer

Socialnämnden Centrum har i uppdrag att erbjuda utbildning om våld i nära relationer till stadens verksamheter. Genom Kompetenscentrum för våld i nära relationer (nedan kallat Kompetenscentrum), kan stadens anställda bland annat gå den så kallade bas-utbildningen om våld i nära relation. Utbildningen syftar till att höja kunskapsnivån och stärka personal som möter barn och vuxna som lever med våld. Målet med kursen är att möjliggöra ökad handling hos medarbetare när de möter våldsutsatta, våldsutövare och deras anhöriga, för att de ska få det stöd, skydd och behandling de har rätt till. Utbildningen genomfördes vid flera tillfällen under år 2023.

Kompetenscentrum erbjuder också särskilda fokusutbildningar. Enligt intervjuerna finns till exempel en stor efterfrågan på utbildningar om våldsutövare. Dessa kurser är ofta fullbokade.

För att göra det möjligt att utbilda fler, och nå personalgrupper som har svårt att lämna arbetet, kan Kompetenscentrum utbilda personal till så kallade internutbildare. Dessa kan sedan själva utbilda personalen i den egna verksamheten. Statistik från Kompetenscentrum visar att de granskade nämnderna vid tidpunkten för vår granskning hade utbildat ett varierande antal internutbildare:

- socialnämnden Centrum: 15 internutbildare (totalt ca 900 anställda)
- socialnämnden Hisingen: 10 internutbildare (totalt ca 800 anställda)
- nämnden för funktionsstöd: 29 internutbildare (totalt ca 6 000 anställda)
- äldre samt vård- och omsorgsnämnden: 12 internutbildare (totalt ca 10 000 anställda).

Det framgår inte av statistiken hur många av de som har gått utbildning för att utbilda internt som också genomför utbildningar av den egna personalen.

2.5.1.2 Kriscentrum för män och kriscentrum för kvinnor

Till stadens gemensamma verksamheter *Kriscentrum för kvinnor* (KCK) och *Kriscentrum för män* (KCM) kan våldsutsatta respektive våldsutövare vända sig för stöd och hjälp. KCK kan erbjuda samtalsstöd och skyddat boende medan KCM kan erbjuda samtalsstöd. Insatser i form av samtalsstöd vid KCK och

KCM kräver inte något biståndsbeslut och stödet dokumenteras inte i någon journal.

Under 2023 tog KCK:s skyddade boenden emot 71 kvinnor och samtalsmottagningen träffade 560 kvinnor. Skyddat boende via KCK har sedan hösten 2023 utökats med boenden som har kompetens för att ta emot hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning i behov av personlig assistans samt äldre i behov av hemtjänst. I maj 2024 hade de anpassade boendena ännu inte fått någon förfrågan från våldsutsatta som behöver särskild anpassning på grund av en funktionsnedsättning eller på grund av hög ålder.

Stödet till våldsutövare via KCM utgörs av samtalsstöd som ofta inleds med ett längre samtal där den sökande får svara på frågor utifrån ett givet underlag. Man använder sig inte av någon särskild, bestämd metod men metoden alternativ till våld (ATV) utgör en slags grund i behandlingen. Det finns inte någon tidsbegränsning och i stödet utgår man från den enskildes behov. KCM träffade 340 män under 2023.

Personer som utövar våld och vill ha stöd från KCM:s och KCK:s verksamhet behöver själva ta kontakt under vissa telefontider. Sökande som är föräldrar till minderåriga barn har förtur. Personer som har ett pågående missbruk kan inte få stöd.

2.5.1.3 Psykologenheten vid socialnämnden Hisingen

Psykologmottagningen vid socialnämnden Hisingen kan ta emot både våldsutsatta och våldsutövare och arbetar enligt uppgift på uppdrag av de fyra regionala socialförvaltningarna och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och förvaltningen för funktionsstöd. Det kan handla om enskilda uppdrag och löpande så kallade abonnemang som socialnämnden Hisingen har, enligt vilket förvaltningen betalar för ett visst antal timmar per vecka för sina brukare. Det framgår av intervjuerna att enheten vanligtvis inte har någon väntetid och att de har möjlighet att ta emot fler personer om det skulle bli en stor efterfrågan.

Personalen på Psykologenheten informerar löpande om tjänsten i en rad olika forum och på olika sätt. Enligt intervjuer med representanter för Psykologenheten upplever de att det är lättare att nå ut med informationen till förvaltningar som har särskilda enheter för arbetet mot våld i nära relation.

Psykologenheten har inte något samarbete med kriscentrum för män respektive kvinnor (KCM och KCK) och får inte heller några ärenden skickade till sig därifrån.

2.5.1.4 En socialsekreterare vid polisen verkar för att förebygga upprepade våldshandlingar

Sedan 2019 arbetar en av socialnämnden Centrums socialsekreterare heltid i Polisens lokaler med det stadenövergripande uppdraget att förebygga upprepade våldshandlingar. Bakgrunden till uppdraget är att det fanns en efterfrågan från polisen om att få hjälp med att svara på frågor om socialtjänstens verksamhet.

Socialsekreteraren vid polisen ska arbeta uppsökande för att förebygga återfall i brott. I praktiken fungerar socialsekreteraren som en lots för att förmå våldsutövare att vända sig till socialtjänsten och söka stöd för att ändra sitt beteende. Socialsekreteraren möter häktade och anhållna våldsutövare och erbjuder dem samtal. I tjänsten ingår också att arbeta med våldsutsatta utan minderåriga barn, till exempel genom att söka upp dem för att informera, erbjuda och hänvisa till det stöd som finns att få.

Antalet våldsutövare som finns hos polisen är betydligt fler än vad det finns resurser för att möta upp med. Behovet av prioriteringar har lett till att våldsutövare som är förälder eller vårdnadshavare till minderårigt barn prioriteras framför andra. Och av dessa är det framför allt de som är häktade eller anhållna som kan komma i fråga – våldsutövare som släpps och endast kallas in till förhör är svårare för socialsekreteraren att komma i kontakt med eftersom de inte befinner sig hos polisen mer än vid vissa tillfällen. Socialsekreteraren uppskattar antalet nya fall av frihetsberövade våldsutövare som är vårdnadshavare till ungefär sju per månad. Av dessa hinner socialsekreteraren träffa cirka fem.

Prioriteringen av våldsutövare som är förälder till barn under 18 år innebär i praktiken att socialsekreteraren vid polisen arbetar med de våldsutövare som redan är eller kommer att bli aktuella vid socialnämndernas avdelningar för barn och unga. I dessa ärenden kan samverkan mellan socialsekreteraren och den regionala socialnämnden innefatta viktig kommunikation kring skyddet av den våldsutsatta, vad som ska hända när våldsutövaren släpps ur häktet, om hen ska komma hem eller om det går att ordna ett annat, tillfälligt boende. Våldsutövare som inte har barn får inte del av det stöd som socialsekreteraren kan erbjuda och det förekommer inte heller någon samverkan med socialnämnderna kring dessa våldsutövare. Socialsekreteraren uppskattar antal frihetsberövade våldsutövare utan barn till cirka 15 per månad.

2.5.1.5 Placering på skyddat boende ska ske via stadens samlade placerings- och inköpsfunktion (Spink)

När en förvaltning i Göteborgs Stad ska genomföra en placering vid ett skyddat boende ska förfrågan gå via den samlade placerings- och inköpsfunktionen (Spink).⁵ Spink tillhör socialförvaltning Sydväst men arbetar på uppdrag av de fyra socialförvaltningarna och förvaltningen för funktionsstöd.

Ett skyddat boende är en bostad med tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna ge skydd mot hot, våld och andra övergrepp.⁶ Socialtjänstförordningen ställer också krav på att ett skyddat boende ska erbjuda stödinsatser till den utsatta.⁷ Spink har upprättat ett register över ramavtalsupphandlade privata utförare, direktupphandlade privata utförare, utförare med IOP (Idéburet offentligt partnerskap) och utförare i kommunal regi.

⁵ Göteborgs Stads rutin för samverkan i handläggning av skyddat boende, beslutad av avdelningschefs-nätverket för barn och unga samt vuxen och Försörjningsstöd. Rutinen gäller för socialförvaltningarna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst och beslutades 2024-03-21.

⁶ Socialtjänstförordningen 3 kap. § 3 a

⁷ Socialtjänstförordningen 3 kap. § 1 b: Med skyddat boende avses ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp.

Upphandlingsdokumenten visar att många av anbudsgivarna angav att de hade kompetens och möjlighet till anpassning för personer som har fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning.

Bland stadens egna skyddade boenden finns det, som tidigare nämnts, numera boenden som har kompetens för att ta emot hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning i behov av personlig assistans samt äldre i behov av hemtjänst.

Inför att staden upphandlade ett ramavtal för skyddade boenden deltog representanter från de fyra regionala socialnämnderna i analysarbetet. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och nämnden för funktionsstöd deltog inte. Granskningen har visat att varken inköps- och upphandlingsförvaltningen eller Spink har genomfört några särskilda informationsinsatser till placerande förvaltningar om att de upphandlade leverantörerna har möjligheter att ta emot målgrupper med särskilda behov.

3 Granskningsresultat

I det här avsnittet redovisar revisionskontoret de iakttagelser och bedömningar som vi har gjort i granskningen. Avsnittet är uppdelat utifrån revisionsfrågorna och varje delavsnitt innehåller en bedömning av arbetet.

3.1 Arbetet med att upptäcka våld i nära relationer

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter ska socialnämnderna fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta som behöver stöd och hjälp och våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende.⁸

Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har fått ett särskilt uppdrag från kommunfullmäktige om att införa rutiner för hur personalen ska upptäcka och agera vid misstanke om våld och våld i nära relationer hos kommunens brukare inom funktionshindersverksamheten och äldreomsorgen. Nämnderna ska också införa rutiner för att systematiskt ställa frågor om våld, så kallade screening-processer. I uppdraget från 2021 ingick också att stärka arbetet kring hur kommunens vård- och omsorgspersonal utbildas i att upptäcka våld och dess olika uttryck.

En viktig förutsättning för ett förtroendeingivande möte med socialtjänsten, som kan motivera personen till att medverka till en utredning, är att personen möts av personal som har god kunskap om våld och om möjliga orsaker till att en person inte vill eller förmår söka hjälp. Enligt Socialtjänstlagen ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet för utförande av uppgifter inom socialtjänsten.⁹ Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör den personal som

⁸ HSL-FS 2022:39, 2 kap. 4§

⁹ 3 kap. 3§ SoL

arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som gäller enskilda ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående, samt ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.

Det är viktigt att personalen som arbetar inom socialförvaltningarna har kännedom om sekretesslagstiftningen. Huvudregeln inom socialtjänsten är att sekretess gäller, samtidigt som det finns viktiga sekretessbrytande bestämmelser som socialsekreterarna behöver ha kännedom om. Till exempel kan uppgifter behöva lämnas ut i syfte att underlätta polisiära ingripanden eller för att förebygga och förhindra brott i nära relationer.

3.1.1 Socialnämnden Centrum

3.1.1.1 Rutiner för att upptäcka våld i nära relationer

Enligt rutinen för arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck framgår att socialförvaltningen Centrums avdelning Vuxen och försörjningsstöd ska arbeta systematiskt för att upptäcka våldsutsatthet.¹⁰ De som arbetar på myndighetsenheter inom dessa avdelningar ska ställa frågor vid alla nybesök. Frågor ska även ställas regelbundet i ärenden som pågår över tid. Socialsekreterarna som arbetar i mottaget ska alltid ställa frågor om våld innan ett ärende lämnas över till utredande avdelningar. I rutinen finns en hänvisning till en bilaga kallad *Reda-ut* som kan användas om personen som misstänks vara utsatt för våld i nära relation har svårt att kommunicera med tal, till exempel på grund av ett intellektuellt eller psykiskt funktionshinder.

Enligt intervjuer med socialsekreterare vid mottagande enheter på avdelning Vuxen och försörjningsstöd följer man rutinen och ställer frågor om våld i alla nya ärenden och därefter löpande. Enligt representanter för förvaltningen bekräftar den egna uppföljningen detta. I ärenden som pågår över tid ställs dock inte alltid frågor om våld enligt FREDAs kortfrågor¹¹. Förvaltningens uppföljning visar att socialsekreterare frågar om och pratar om våld i ärenden som pågår över tid men att de inte alltid använder sig av det standardiserade bedömningsmaterialet. Enligt intervjuerna pågår ett arbete med att implementera FREDAs kortfrågor fullt ut under 2024.

3.1.1.2 Kunskap om våld i nära relationer

Enligt socialnämnden Centrums rutin för arbetet mot våld i nära relationer ska alla medarbetare inom avdelning Vuxen och försörjningsstöd ha gått basutbildningen om våld i nära relation och vara utbildade i den standardiserade bedömningsmetoden FREDAs kortfrågor.

¹⁰ Rutin för arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, beslutad 2021 av ledningsgrupper avdelning Vuxen och försörjningsstöd samt avdelning Barn och unga.

¹¹ Metoden FREDAs kortfrågor syftar till att identifiera våldsutsatthet och är framtagen av Socialstyrelsen. Målgruppen för frågorna är personer som visar tecken på att vara utsatta för våld, grupper inom vilka man vill under-söka våldsutsatthet under en avgränsad tidsperiod, eller grupper med ökad risk för våldsutsatthet.

Utbildning om våld i nära relation är en del i introduktionsutbildningen för nyanställda. Avdelning Vuxen och försörjningsstöd håller på att ta fram en kompetensutvecklingsplan som bland annat är tänkt att innehålla utbildningsinsatser om våld i nära relation och FREDA kortfrågor.

Förvaltningens egen uppföljning 2023 visade att nästan alla medarbetare inom avdelning Vuxen och försörjningsstöd hade gått utbildning om våld i nära relation och att nya medarbetare erbjöds utbildning kontinuerligt. Det finns också personal inom nämnden som kan utbilda internt (se avsnitt 2.5.2.1 i denna granskning). På avdelning Vuxen och försörjningsstöd finns personal med särskild kompetens som utreder ärenden om våld i nära relation.

Socialsekreterarna vid socialnämnden Centrum får enligt intervjuerna generell kunskap om sekretesslagstiftningen i samband med introduktionsutbildningen.

Inom avdelning Vuxen och försörjningsstöd har socialsekreterarna generellt inte gått någon fördjupad utbildning om våldsutövare. Det finns ett utförarteam inom förvaltningen, Vuxenstödsteamet, som har särskild kompetens kring metoder som kan användas i behandlingen av våldsutövare. I Vuxenstödsteamet finns tre behandlingsassistenter som har utbildning i *samtal om våld* (SOV) och metoden *alternativ till våld* (ATV).

Enligt intervjuerna är det framför allt socialsekreterare inom avdelning Barn och unga som först kommer i kontakt med våldsutövare, men dessa har inte heller någon särskild kompetens för detta. Enligt intervjuerna samverkar de i stället med Mottag vuxen och det särskilda vuxenstödsteamet som kan delta vid besök med våldsutövare.

3.1.2 Socialnämnden Hisingen

3.1.2.1 Rutiner för att upptäcka våld i nära relationer

Förvaltningen vid socialnämnden Hisingen har en plan för arbetet mot våld i nära relationer.¹² Enligt denna är utgångspunkten att samtliga myndighetsenheter ska fråga om våld i alla ärenden, och att utförarenheter frågar vid indikation på våld eller vid lämpligt tillfälle. Förvaltningen likställer dock inte planen med en förvaltningsövergripande rutin – i planen pekar förvaltningen på behovet av en sådan.

Enligt intervjuerna ställer socialsekreterarna vid vissa enheter frågor om våld. Socialsekreterarna på Mottagningsenheten vuxen berättar att de ställer frågor om våld i alla ärenden. Intervjuer med socialsekreterare vid avdelning Försörjningsstöd visar att de ställer frågor om våld när det finns en indikation på våldsutsatthet.

I förvaltningens egen uppföljning av planen för arbetet mot våld i nära relation under början av 2024 konstaterar de bland annat att det finns brister när det gäller att ställa frågor om våld. Uppföljningen visade också att det fanns en

¹² Planen beslutades av förvaltningsledningen 2022.

efterfrågan inom Mottagningsenheten på avdelning Försörjningsstöd på rutiner för hur de ska göra när de upptäcker eller misstänker våld i nära relation.

Under våren 2024 fattade förvaltningsledningen beslut om att planen inte längre ska gälla. Enligt intervjuer med representanter för förvaltningen ska en ny plan tas fram för 2025. Under granskningen har vi dock utgått ifrån den plan som varit gällande under perioden 2022 till och med delar av 2024.

3.1.2.2 Kunskap om våld i nära relationer

Enligt socialnämnden Hisingens plan för arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld ska all personal ha relevant utbildning om våld. Arbetets karaktär ska avgöra hur behovet ser ut.

Enligt intervjuerna är Bas-utbildningen vid kompetenscentrum en del av introduktionen för nyanställda. Förvaltningen saknar uppgifter om hur många som har gått dessa utbildningar. Enligt intervjuerna med representanter för Mottagningsenheten vuxen och Mottagningsenheten på avdelning Försörjningsstöd har personalen på dessa enheter god grundläggande kunskap om våld i nära relation.

Intervjuerna har gett indikationer på att det finns behov av mer utbildning i FREDA kortfrågor inom förvaltningen generellt. Nämndens egen uppföljning har också visat att det finns ett utvecklingsbehov när det gäller att känna igen tecken på våldsutsatthet i olika delar av förvaltningen.

Vid Hisingens enhet för våld i nära relation arbetar socialsekreterare som enligt intervjuerna har lång erfarenhet av att möta våldsutsatthet och våldsutövare. Personalen genomför utbildningsinsatser för andra delar av förvaltningen, till exempel i FREDA kortfrågor. På enheten har socialsekreterarna fått utbildning om sekretesslagstiftningen och sekretessbrytande bestämmelser bland annat av förvaltningens jurist.

Enligt intervjuerna kan fördjupningskurserna som ges via Kompetenscentrum vara svåra att få plats på, samtidigt som basutbildningen snabbt blir alltför grundläggande för de som inte utreder men ändå möter många våldsutsatta i sitt arbete.

Inom avdelning Vuxen och avdelning Försörjningsstöd har socialsekreterarna generellt inte gått någon fördjupad utbildning om våldsutövare. Inom enheten för våld i nära relation där de utreder ärenden om våldsutövare finns dock socialsekreterare som har gått fördjupade utbildningar inom metoden ”Samtal om frihet” och delar av ”Samtal om våld” samt Predov – kriminalvårdens behandlingsmetod för våldsutövare. Inom enheten finns enligt uppgift också kompetens inom metoden MPV (möta pappor/föräldrar med våldsproblematik). Inom avdelning Barn och unga, som framför allt är de som möter våldsutövare i sitt arbete, finns också socialsekreterare som har kompetens inom metoden MPV.

3.1.3 Nämnden för funktionsstöd

3.1.3.1 Rutiner för att upptäcka våld i nära relationer

Nämnden för funktionsstöd har en fastställd rutin för arbetet med att ställa frågor om våld i nära relation. Rutinen omfattar arbetet för personal med myndighetsutövande uppgifter.¹³ Enligt denna ska personalen ställa FREDAs kortfrågor om våld i nära relation till alla vuxna brukare för att upptäcka utsatthet. Det ska ske vid de inledande kontakterna i nya ärenden samt årligen i alla ärenden. Myndighetsutövande personal har också en rutin *Fråga om våld (FOV)* som de kan använda när det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning.

För personal i de utförande verksamheterna gäller en annan rutin. För dem gäller att de ska agera vid upptäckt av våldsutsatthet.¹⁴ I rutinen för utförarverksamheten framgår att personalen ska informera sin närmaste chef när det finns en misstanke om eller är bekräftat att en brukare lever med våld. Enligt rutinen ska situationen och de åtgärder som vidtagits följas upp. Enligt intervjuerna använder sig personalen i utförarverksamheterna av *Reda ut häfte om våld* samt metodboken *Något har hänt* för att upptäcka våld.

Under 2023 samarbetade förvaltningen för funktionsstöd med Myndighet för delaktighet (MFD) och andra kommuner kring att ta fram ett metodstöd för arbetet med våld i nära relationer för personer med funktionsnedsättning. Syftet med metodstödet var ta fram metoder för att förebygga, upptäcka och agera när någon är utsatt för våld eller utsätter någon annan för våld.

3.1.3.2 Kunskap om våld in nära relationer

Enligt förvaltningen har cirka 1 000 av totalt 6 000 personer av förvaltningens personal gått utbildning om våld i nära relationer med funktionshinderperspektiv under 2023. Det är förvaltningens interna utbildare som har hållit i utbildningarna efter att själva ha gått utbildning för interna utbildare via Kompetenscentrum. Under 2024 har färre gått utbildning på grund av förändrade ekonomiska förutsättningar.

Personal som arbetar med myndighetsutövning ska enligt förvaltningen gå basutbildningen för våld i nära relation.

Enligt representanter för delar av utförarverksamheten (personlig assistans och bostad med särskild service) är kunskapsnivån bland personalen inom dessa utförarenheter generellt sett relativt låg. Förvaltningen har dock genomfört utbildningsinsatser under 2023 i syfte att stärka kompetensen bland personal som möter brukare i sitt dagliga arbete.

Enligt intervjuerna behöver kunskapen om sekretessbrytande regler höjas inom utförarverksamheterna. Det finns personal inom utförarverksamheten som tycker att det är svårt att göra bedömningar av vad som är att klassa som allvarligt och när de kan bryta sekretessen. Enligt intervjuerna har representanter för

¹³ Rutin för avdelning myndighet, fastställd av verksamhetschefer inom förvaltningens myndighetsenheter och reviderad januari 2024.

¹⁴ Förvaltningen för funktionsstöds rutin för våld i nära relationer – utförarverksamheten, beslutad av avdelningschef inom utförarverksamheten och reviderad i mars 2024.

förvaltningen pekat på behovet av utbildning inom detta område för Kompetenscentrum för våld i nära relationer.

3.1.4 Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

3.1.4.1 Rutiner för att upptäcka våld i nära relationer

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden har en fastställd rutin för arbetet mot våld i nära relation för avdelning Myndighet. Enligt rutinerna ska socialsekreterare på avdelning myndighet ställa frågor på rutin och utförare ställa frågor på indikation. Vid tiden för vår granskning fastställs även en rutin för utförarverksamheten.

Av intervjuer med företrädare för äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen framgår dock att personalen på avdelning Myndighet ännu inte har börjat ställa frågor om våld på rutin. Planen är att avdelning myndighet ska börja ställa FREDA kortfrågor systematiskt någon gång under hösten 2024.

3.1.4.2 Kunskap för att upptäcka våld i nära relation

Vid tiden för vår granskning pågår en inventering av kunskapsnivån hos förvaltningens cirka 10 000 anställda. Det har inte gått att få en bild av hur stor andel av förvaltningens anställda som har gått utbildningar i våld i nära relation.

I delårsrapport per augusti 2024 uppger förvaltningen att uppdraget med att stärka personalens kompetens i att upptäcka våld och dess olika uttryck är pågående. Till exempel pågår utbildningsinsatser inom olika delar av förvaltningen, såsom utbildning av medarbetare med fördjupat uppdrag på avdelning Myndighet.

Inför att avdelning Myndighet ska införa arbetssättet med att systematiskt ställa frågor om våld i nära relation har cirka 15 personer med fördjupat uppdrag från lika många enheter, gått en basutbildning om våld i nära relation. Syftet med det fördjupade uppdraget är bland annat att vissa ska vara särskilt uppdaterade kring lagstiftning och att de ska hålla interna utbildningar.

Enligt intervjuer med representanter för förvaltningen möter Kompetenscentrums utbud av utbildningar inte de behov förvaltningen har vad gäller utbildningsplatser eller antal utbildningstillfällen.

Förvaltningen uppger att personalen har möjlighet att delta vid utbildningstillfällen då det ges allmän kunskap om våld i nära relationer och sekretesslagstiftningen. En av förvaltningens avdelningar uppger också att sekretess är en fråga som tas upp på arbetsplatsträffar samt vid nyanställning.

Av intervjuerna framgår att det inte finns något särskilt fokus på våldsutövare i samband med att nämnden genomför utbildningsinsatser. Inte utöver den kunskap som förmedlas via basutbildningen om våld i nära relation.

3.1.5 Bedömning

Revisionskontorets bedömning är att nämndernas arbete med att upptäcka våld i nära relationer i delar är ändamålsenligt, samtidigt ser vi att verksamheterna behöver utveckla arbetet för att stärka följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter.

Revisionskontoret bedömer att socialnämnden Centrum, nämnden för funktionsstöd och äldre- samt vård omsorgsnämnden i huvudsak uppfyller kravet på att ha fastställda rutiner för när personalen ska ställa frågor om våld för att upptäcka våldsutsatta som behöver stöd. Socialnämnden Hisingen behöver fortsätta att utveckla styrningen i denna del.

När det gäller att tillämpa rutinen om att fråga om våld bedömer vi att socialnämnderna Hisingen och äldre samt vård- och omsorgsnämnden behöver stärka följsamheten till den styrning som finns. Socialnämnden Hisingen behöver säkerställa att frågor om våld ställs av de delar av förvaltningen som ska göra det enligt förvaltningens plan. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden behöver säkerställa att fastställda rutiner implementeras och följs.

Revisionskontoret bedömer att socialnämnderna Centrum och Hisingen i huvudsak följer Socialstyrelsens föreskrifter när det gäller att säkerställa att personal som arbetar med handläggning och uppföljning har kunskap om våld i nära relationer. Socialnämnden Centrum behöver säkerställa att den personal som behöver fördjupade kunskaper om arbetet med våldsutövare får ta del av detta.

Revisionskontoret bedömer att nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden behöver fortsätta arbetet med att utbilda personalen om våld i nära relationer. Det är viktigt att även personalen som arbetar på de utförande enheterna får rätt förutsättningar i arbetet med att uppmärksamma och agera vid förekomst av våld i nära relationer.

Socialnämnden Centrum behöver säkerställa att Kompetenscentrum för våld i nära relationer fortsätter att föra en dialog med övriga socialnämnder om verksamheternas behov för att säkerställa utbildningar med ändamålsenligt innehåll och rätt omfattning.

3.2 Stöd till personer utsatta för våld i nära relation

För arbetet med att stödja våldsutsatta och våldsutövare ska socialnämnderna enligt Socialstyrelsens föreskrifter fastställa ansvaret för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden.¹⁵ Socialnämnderna ska också fastställa ansvaret för intern och extern samverkan, så att socialtjänstens insatser samordnas och inte motverkar varandra.

Socialnämnderna Hisingen och Centrum ska i enlighet med socialtjänstlagen inleda utredning utan dröjsmål när de får kännedom, genom en ansökan, anmälan

¹⁵ 2 kap 2 § HSLF-FS, 2022:39 SoL.

eller på annat sätt, om något som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.¹⁶ Socialnämndens utredning bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd¹⁷ bland annat innehålla:

- den vuxnas behov av stöd och hjälp akut
- våldets karaktär och omfattning
- våldets konsekvenser för den vuxna
- hur den vuxna hanterar sin situation
- hur den vuxnas nätverk ser ut.

Socialnämndernas utredning ska därutöver alltid innehålla bedömning av risk för fortsatt våld – en bedömning som bör göras utifrån en standardiserad bedömningsmetod som FREDAs farlighetsbedömning. Metoden har tagits fram av Socialstyrelsen och ger stöd i arbetet med att uppskatta risk för fortsatt allvarlig våldsutsatthet och kan utgöra ett komplement till en i övrigt kvalificerad bedömning av risk.¹⁸ Nämndens utredning och aktuell riskbedömning ska ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas.

Nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har som tidigare nämnts ett särskilt uppdrag från kommunfullmäktige om att införa rutiner för hur personalen ska agera vid misstanke om våld och våld i nära relationer hos kommunens brukare inom funktionshindersverksamheten och äldreomsorgen.

Socialnämnderna Hisingen och Centrum bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd bland annat kunna erbjuda våldsutsatta vuxna information, råd och stödsamtal. Vid behov ska socialnämnderna kunna erbjuda ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd med utgångspunkt i nämndens utredning, inklusive aktuell riskbedömning. Boendet bör ha tillräckliga skyddsanordningar.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter ska socialnämnden analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och våldsutövare svarar mot behoven i kommunen (i det här avsnittet har vi dock enbart fokuserat på de våldsutsatta). Vid såväl planering av verksamheten som i enskilda ärenden ska socialnämnderna beakta den särskilda utsatthet eller sårbarhet som en våldsutsatt kan ha på grund av bland annat funktionsnedsättning, missbruk och beroende, ålder med mera.

3.2.1 Socialnämnden Centrum

3.2.1.1 Ansvaret för att utreda och fatta beslut i ärenden om våld

Ansvaret för att utreda, fatta beslut och följa upp ärenden om våld i nära relation är fördelat till avdelning Vuxen och försörjningsstöd. Detta framgår av förvaltningsens rutin som fastställdes 2021. Avdelningen ansvarar också för att utreda våldsutövare som vill söka stöd.

¹⁶ 11 kap. 1 § SoL.

¹⁷ 4 kap. Allmänna råd utredning enligt 11 kap. 1 § SoL, HSLF-FS 2022:39.

¹⁸ Socialstyrelsen, Manual för FREDAs Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer.

Inom avdelning Vuxen och försörjningsstöd är en mottagande enhet ansvarig för att ta emot våldsutsatta personer som vill söka stöd. Mottaget ska göra skyddsbedömningar och därefter lämna över ärendet till Vuxen utredning och de som arbetar med våld i nära-ärenden. Om den våldsutsatta personen som vill söka stöd redan är aktuell inom vuxenenheterna utreds behovet utifrån våldet av den ordinarie socialsekreteraren på vuxenenheten, som personen redan har ett pågående ärende hos.

Mottaget ansvarar för att erbjuda samtal när en orosanmälan om en vuxen person inkommer.

När det gäller ansvar för intern och extern samverkan framgår det av intervjuerna med förvaltningen att det inte är helt tydligt om detta är fastställt. Det framgår dock av rutinen för arbetet mot våld i nära relationer att det ska ske intern samverkan på individnivå. Som vi nämnt tidigare finns en samordnare för arbetet mot våld i nära relationer som har i uppdrag att utveckla och samordna arbetet.

Vid granskningen fick vi ta del av flera exempel på extern samverkan som sker, både i enskilda ärenden och på strategisk nivå. Kriminalvården och Polismyndigheten är två exempel på aktörer som man samverkar med. I *Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer* har socialnämnden Centrum fått uppdraget att på en övergripande nivå säkerställa att samverkan och samordning sker mellan berörda nämnder och bolag. När det gäller samordning av socialnämndernas arbete saknas det dock ett tydligt mandat för att styra arbetet. Enligt intervjuer bygger samverkan mellan socialnämnderna i praktiken på att de fyra nämnderna tillsammans kommer överens om hur en fråga ska hanteras. Om de fyra nämnderna inte har samma uppfattning kring en fråga eller ett område, saknas mandat för att fatta beslut om en gemensam väg framåt. Ett exempel där nämnderna dock har kommit överens om att samverka handlar om en inbjudan som Göteborgs Stad nyligen fick från Kriminalvården. Staden är inbjuden att få delta i Kriminalvårdens program för våldsutövare och några personer från socialnämnderna kommer att delta.

3.2.1.2 Utredning av våldsutsattas behov av stöd

När den mottagande enheten upptäcker att någon är utsatt för våld i en nära relation inleder socialsekreterarna en utredning och gör FREDA farlighetsbedömning samt tar fram en beskrivning av våldet. Enligt intervjuerna sker detta ofta samma dag som ansökan inkommer, men ibland är det inte lämpligt eller möjligt att göra riskbedömningen direkt i det akuta skedet. Den våldsutsatta kan behöva landa i det skyddade boendet innan riskbedömningen görs. I samband med att ett ärende om våldsutsatthet inkommit till mottaget och om det finns behov av skydd eller stöd ska socialsekreterare med särskild kompetens inom våld i nära relation på avdelning vuxen kontaktas och komma till platsen. Vid akuta situationer ska även socialsekreterare på enheten för försörjningsstöd förmedla kontakter, till exempel rekommendera den våldsutsatta att vända sig till KCK eller KCM.

3.2.1.3 Stöd till våldsutsatta på kort, medel och lång sikt

På kort, medel och lång sikt kan våldsutsatta som vänder sig till socialnämnden Centrum få samtalsstöd, skyddat boende och stöd i praktiska frågor samt stöd med att få tag på en bostad. Enligt socialsekreterarna som vi träffar är det ofta den sökandes motivation som styr vilket stöd det blir fråga om. En vanlig insats är samtal om våld.

När det gäller stöd på akut och kort sikt kan socialsekreterare i mottaget vuxen fatta beslut om att bevilja skyddat boende. Oftast ger man skydd utifrån tanken om "hängslen och livrem". Socialsekreterarna ska skicka en placeringsförfrågan till Spink och fattar vanligtvis beslut om insatsen för en vecka åt gången. Därefter fördelas ärendet skyndsamt till enheten som utreder ärendet utifrån ett mer långsiktigt perspektiv.

Ett ärende om våld i nära relation pågår ofta under lång tid och ofta är personen på ett skyddat boende i flera månader. Om personen inte kan skaffa ett eget boende därefter, finns möjligheten att få ett så kallat kommunalt kontrakt.

Socialnämnden Centrum använder sig inte av psykologenheten som tillhålls av socialnämnd Hisingen i arbetet med att ge stöd till våldsutsatta. Enligt intervjun är ett av skälen att det kostar att använda sig av stödet. Det framgår också att kunskapen om att stödet finns varierar och att en del av socialsekreterarna inte känner till att psykologenheten finns som en möjlig, stödjande insats.

De ärenden som vi har granskat har avsett våldsutsatta som sökt stöd och där ärendet har fördelats till utredande socialsekreterare. Den översiktliga granskningen har inte visat på några avvikelser från förvaltningens rutin. Granskningen ger indikationer på att bedömningar av risk för fortsatt våld görs initialt i ärenden och att den standardiserade bedömningsmetoden FREDAs farlighetsbedömning används för detta. I de ärenden vi tittat på har det fattats beslut om att inleda utredning samma dag eller ett par dagar efter att ansökan om stöd inkommit. Vid ser inte heller några avsteg från kravet om att utredningar ska innehålla beskrivningar av våldets karaktär och omfattning samt konsekvenser för den utsatta. Inte heller när det gäller kravet på att beskriva hur den våldsutsatta hantlar sin situation, om det finns ett nätverk kring individen och hur behovet av stöd ser ut. Enligt representanter för förvaltningen visar den egna uppföljningen att följsamheten till handläggningsprocessen övergripande är god.

Eftersom våld i nära relation utreds på avdelning Vuxen och försörjningsstöd där socialsekreterarna också handlägger andra frågor, såsom missbruk och bostadslösningar, innehåller ärendena ofta många olika delar och de pågår även efter att våldet upphört.

3.2.1.4 Stöd till särskilt utsatta grupper

Den mottagande enheten vid socialnämnden Centrum tar emot samtal och orosanmälningar från bland andra äldre samt vård- och omsorgsnämnden och nämnden för funktionsstöd. Socialsekreterare från andra förvaltningar kan ringa till mottaget vuxen eller mejla till funktionsbrevlådan när de har frågor eller vill diskutera en situation generellt. Socialtjänstens personal kan också följa med på

hembesök till brukare, om det finns samtycke från brukaren till detta. Enligt intervjuer med socialsekreterare vid socialnämnden Centrum handlar kontakterna sällan om akuta ärenden och oftast är det myndighetshandläggande personal som hör av sig.

Enligt intervjuerna finns det utmaningar när det gäller skyddat boende för våldsutsatta med särskilda behov, till exempel äldre personer som har svårigheter fysiskt eller psykiskt. Enligt socialsekreterarna saknas anpassade boenden för dessa grupper och personerna kan därför bli placerade i boenden som inte ger samma skydd och där det finns risk för att våldsutövaren kan komma på besök om hen får kännedom om den nya adressen. Det kan till exempel handla om att en brukare som är utsatt för våld får flytta till ett korttidsboende.

Enligt representanter för förvaltningen finns det flera skyddade boenden som har särskild kompetens kring kombinationen våld och missbruk. Men enligt socialsekreterarna som vi pratar med kan det vara svårt att tillgodose behovet av skydd samtidigt som personen får hjälp med sitt missbruk. Enligt dem finns en generell risk för att fokus riktas mot missbruket när det är våldsutsattheten som man borde fokusera på. Missbruket kan till exempel vara en konsekvens av våldet eller vara ett sätt för en våldsutövare att kontrollera sin partner på.

3.2.1.5 Uppföljning av stöd

Enligt nämndens årsrapport 2023 finns behov av att utveckla former och förutsättningar för individbaserad, systematisk uppföljning för en kunskapsbaserad verksamhet. Av intervjuer med representanter för avdelning Vuxen och försörjningsstöd framgår att uppföljningen av arbetet framför allt består av egenkontroller. Resultaten analyseras och sammanställs på enhets- och avdelningsnivå och presenteras för nämnden i kvalitetsrapport och årsrapport. Resultatet utgör en del av en nulägesanalys och ligger enligt intervjuerna till grund för kommande års prioriteringar och verksamhetsplan.

3.2.2 Socialnämnden Hisingen

3.2.2.1 Ansvaret för att utreda och fatta beslut i ärenden om våld

Ansvaret för att utreda och besluta om stödjande insatser för våldsutsatta och våldsutövare ligger på avdelning Vuxen- och psykologenheten och Enheten för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld. Det framgår av socialförvaltningsplan för arbetet mot våld i nära relation. Det framgår också att Enheten för våld i nära relationer ansvarar för utredning av våldsutövare.

Enligt förvaltningens plan ska ärenden om våld i nära relation fördelas till Enheten för våld i nära relation antingen genom enheten Vuxen mottag, som skyndsamt ska fördela ärendet, eller från någon annan del av förvaltningen. Via mottaget kommer också ärenden till enheten som inkommit från socialjouren och genom andra förvaltningar i staden, till exempel från förvaltningen för funktionsstöd.

Det framkommer vid våra intervjuer med förvaltningen att det inte är tydligt om ansvaret för den interna och externa samverkan är fastställt i enlighet med lagstiftningens krav. Men det finns flera exempel på interna rutiner för samarbete inom förvaltningen, såsom en rutin för samverkan mellan enheter på avdelning Barn och unga myndighet och avdelning Vuxen och psykologenheten. Som vi har nämnt tidigare finns också en samordnare för arbetet mot våld i nära relation som har i uppdrag att leda och samordna arbetet samt rapportera till en styrgrupp inom förvaltningen där ett antal enhetschefer för de olika avdelningarna ingår. Intervjuerna ger också flera exempel på extern samverkan. Till exempel uppger socialsekreterarna vid enheten för våld i nära relation att de nyligen tagit kontakt med Polismyndigheten i syfte att förbättra arbetet med att nå våldsutövare. Enligt förvaltningens plan för arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld ska förvaltningen också utveckla samverkan med polisen kring arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld inom ramen för Islandsmodellen.¹⁹

3.2.2.2 Utredning av våldsutsattas behov av stöd

Vid socialnämnden Hisingen kan socialsekreterarna på enheten för mottaget ge råd, berätta om det stöd som finns och vart våldsutsatta kan vända sig om de hamnar i en akut situation. Socialsekreterarna gör enligt intervjuerna en FREDA farlighetsbedömning och bedömer hur allvarlig situationen är. Om ärendet är akut kan socialsekreterarna i mottaget besluta om en plats på ett skyddat boende. Om ärendet inte är akut och personen vill söka stöd ska ärendet skyndsamt skickas över till den utredande enheten för våld i nära relation.

Utredningen kring den våldsutsatta ska alltid handläggas av socialsekreterare på enheten för våld i nära relation. Om personen är aktuell hos socialtjänsten i andra frågor ska dessa hanteras inom den avdelning som har hand om frågan, till exempel ekonomiskt bistånd.

3.2.2.3 Stöd till våldsutsatta på kort, medel och lång sikt

Stödet till de våldsutsatta består på kort, medel och lång sikt av stödkontakt med socialsekreterare, skyddsplacering på olika nivåer och för olika former av boenden, kommunalt lägenhetskontrakt samt stöd via psykologenheten. Stödkontakten med socialsekreterare innefattar motiverande samtal, stödsamtal, hjälp i kontakter med nödvändiga myndigheter med mera. Enligt intervjuer med socialsekreterare vid den särskilda enheten för våld i nära relation pågår insatsen stödkontakt vanligtvis mellan 3–6 månader.

Enheten för våld i nära relation har ett så kallat abonnemang vid psykologenheten och kan bevilja enskilda psykologsamtal om upp till 12 besök och grupp-samtal kring till exempel eftervåld. Eftervåld handlar om det våld som våldsutövare fortsätter att utöva i samband med nödvändiga kontakter som till exempel behöver tas för gemensamma barn. Nya grupper kan skapas utifrån behov.

¹⁹ Islandsmodellen är en samarbetsmodell mellan polis, socialjour, socialtjänst och hälso- och sjukvården vid akuta våldshändelser i familjer med barn under 18 år.

Under 2023 beviljade socialnämnden Hisingen stöd till våldsutsatta i form av psykologkontakt vid psykologenheten för 26 individer i totalt 265 timmar.

Enligt intervjuer med representant för enheten för våld i nära relation visar egenkontrollerna att handläggningen följer de bestämmelser och föreskrifter som styr verksamheten.

I vår översiktliga granskning av ärenden ser vi inga avvikelser mot kravet på skyndsam hantering. Riskbedömning har gjorts initialt genom FREDAs farlighetsbedömning. Ärendena innehåller beskrivningar av våldet och konsekvenser för den utsatta samt hur personens nätverk ser ut. Vi ser att de våldsutsatta har blivit beviljade antingen stödkontakt eller både stödkontakt och psykologsamtal. Eftersom ärenden om våldsutsatthet utreds av en särskild enhet som enbart arbetar med våldet har hela ärendet ett tydligt fokus på våldsutsattheten.

3.2.2.4 Stöd till särskilt utsatta grupper

Mottaget vid avdelning Vuxen tar emot anmälningar från personer utifrån och har en rådgivande funktion gentemot till exempel nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsnämnden. Kommunikationen sker via jourtelefonen och en funktionsbrevlåda. När det finns ett samtycke från den våldsutsatta kan socialsekreterare från socialnämnden Hisingen följa med personal från till exempel äldre samt vård- och omsorgsnämnden till en våldsutsatt brukare. När socialtjänsten följer med tar de också över ärendet och ansvarar för skyddet utifrån våldet och stödbehovet.

Enligt intervjuerna är äldre som är utsatta för våld i nära relation en svår målgrupp att hjälpa, eftersom det kan finnas flera behov av stöd utöver det som följer av våldsutsattheten. Det finns ofta behov av att samverka kring den utsattas behov och det är något socialsekreterarna vid enheten för våld i nära relation ser att man behöver göra mer av. Enligt intervjuerna blir det oftast aktuellt med ett korttidsboende i stället för ett skyddat boende eftersom det enligt socialsekreterarna inte går att få hemtjänst i ett skyddat boende. De insatser som socialtjänsten har, såsom samtalskontakt och psykologkontakt, möter inte heller alltid behoven hos äldre eller personer med funktionsnedsättning.

3.2.2.5 Uppföljning av stöd

Enligt intervjuerna genomför förvaltningen individanpassad, systematisk uppföljning av målgruppens behov, insatser och resultat sedan 2019 genom samarbetet med SU kvinnofrid. SU kvinnofrid är ett projekt där SKR har stöttat kommuner att följa upp socialtjänstens stöd till vuxna som utsatts för våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Den uppföljning som har gjorts har visat på nöjdhet med insatserna samt att våldsutsattheten har minskat för personerna.

Vid socialnämnden Hisingen genomför Enheten för våld i nära relation i övrigt, löpande uppföljning av arbetet mot våld i nära relation genom egenkontroller. Enheten genomför också ärendegenomgångar. Återkommande brister förs upp för diskussion på metodmöten och kan bli en del av enhetens verksamhetsplan.

3.2.3 Nämnden för funktionsstöd

I arbetet med brukare som är utsatta för våld i nära relationer försöker socialsekreterarna få brukaren att själva ta kontakt med socialtjänsten i någon av de fyra regionala socialnämnderna. Om en brukare söker akut ska personalen dock inte hänvisa vidare utan se till att hen får kontakt med rätt person på socialtjänsten. Enligt intervjuerna händer det också att socialsekreterarna på avdelning myndighet kontakter socialtjänsten för att ställa frågor. Om en brukare är våldsutsatt, ska socialsekreterarna löpande följa upp och återkoppla information sinsemellan – förutsatt att det finns ett samtycke till detta från brukaren. Under 2024 har ett antal enheter inom avdelning myndighet arbetat med att höja kompetensen bland avdelningens socialsekreterare kring hur en orosanmälan tas om hand när den når socialtjänsten. Enligt intervjuerna har detta lett till en ökad trygghet när det gäller vad socialsekreterarna på avdelning myndighet ska göra och hur de kan samverka med socialtjänsten om de upptäcker att en brukare är utsatt för våld i nära relation.

Enligt nämndens rutin för utförare ska personalen agera vid misstanke om våld i nära relation genom att kontakta sin närmaste chef. Chefen ska ta nödvändiga kontakter och dokumentera informationen som kommer fram efter att våldsutsatthet har upptäckts. Om det finns misstanke eller är bekräftat att en brukare är våldsutsatt ska en orosanmälan göras till socialförvaltningen. Enligt intervjuer vid en utförarenhet kan frågor som ställs i samband med brukarenkäter bidra till att våldsutsatthet upptäcks.

Enligt intervjuerna med representanter för förvaltningen upplevs mörkertalet som stort och det är ovanligt att personalen upptäcker misstänkt eller bekräftat våld. Granskningen visar att det inte går att utläsa ur statistiken hur många ärenden finns där det förekommit våld. Inte heller om det är en brukare som är våldsutsatt eller våldsutövare. FREDAs kortfrågor är standardiserade frågor som ska ställas i varje ärende och svarar inte på om det förekommer våld när statistik om hur många gånger frågorna har ställts, tas ut. Att ta fram antal ärenden där våld i nära relation finns dokumenterat skulle enligt intervjuerna förutsätta manuell hantering av varje enskilt ärende.

Granskningen visar att det finns utmaningar när det gäller att ge stöd utifrån behov till våldsutsatta brukare. Det handlar bland annat om en rädsla hos den våldsutsatta för att förlora sin hjälp om de berättar om våldet och om utmaningarna med att få samtycke från en person som har svårt att kommunicera. Bland utmaningarna nämns också att den egna integriteten och självbestämmandet hos brukaren värderas högt, samtidigt som brukaren kan agera på ett sätt så att hen utsätter sig själv för risker, genom att själv söka sig till riskfyllda situationer. Om den våldsutsatta inte vill söka stöd från socialtjänsten saknas samtidigt insatser för att möta behov av annat stöd som brukaren kan ha på grund av våldet. Granskningen visar också på bristande kännedom om det stöd som faktiskt finns. De personer som vi talar med inom utförarverksamheten känner inte till att det finns skyddade boenden för nämndens målgrupp. I praktiken kan en våldsutsatt brukare få flytta till ett annat boende om den behöver skyddas från en våldsutövare.

3.2.4 Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Förvaltningen har tagit fram en handbok som stöd i arbetet mot våld i nära relationer.²⁰ I handboken finns beskrivet hur personal inom myndighet och utförarverksamhet ska fråga och agera om de upptäcker våld. Av handboken framgår att personal som arbetar som utförare ska informera sin chef och socialsekreterare, vid behov prata med socialtjänsten och berätta att det finns råd och stöd och hänvisa vidare. Personal inom myndighet ska i sin tur rådfråga och informera chef och förste socialsekreterare. De ska också göra en bedömning av behov av insatser i syfte att underlätta i den våldsutsattas situation och rådfråga socialtjänsten.

Enligt socialsekreterare vid avdelning myndighet arbetar man med att informera personalen om vikten av att berätta för chef eller biståndsbedömare om man misstänker eller har konstaterat att en brukare utsätts för våld i nära relation.

Av intervjuerna framgår att ett exempel på situation som kan uppstå är att en brukare inte kan bo kvar i sin bostad på grund av våld. Då ska socialsekreterare vid avdelning myndighet förmedla kontakt med socialtjänsten, förutsatt att det finns ett samtycke från den våldsutsatta. Socialsekreterare inom avdelning Myndighet berättar att det finns utmaningar i samarbetet med socialtjänsten, framför allt på grund av att det saknas kunskap om målgruppen hos socialtjänsten liksom anpassade insatser. I stället för ett skyddat boende kan det bli fråga om en placering på ett korttidsboende inom den egna nämndens försorg. Enligt intervjuerna kan sådana lösningar vara problematiska eftersom det saknas både skydd och stöd kopplat till våldsutsattheten vid ett sådant boende.

Enligt intervjuerna ska våldsutsatta som inte vill ha kontakt med socialtjänsten få information om vilka organisationer som den våldsutsatta kan vända sig till, samt vad den egna förvaltningen kan hjälpa till med. För de här personerna kan förvaltningen endast erbjuda de insatser som finns generellt i verksamheten. Det handlar om insatser såsom hemtjänst, trygghetslarm, boendestöd, avlösning, dagverksamhet och särskilda boenden (korttidsplats och vård- och omsorgsboende).

Personalen på avdelning myndighet ska dokumentera våld i nära relation som en händelse i verksamhetssystemet Treserva. Det betyder att det går att ta fram statistik för ärenden där det har förekommit våld i nära relation. I granskningen har vi dock inte kunnat se att förvaltningen följer upp arbetet mot våld i nära relationer och inte heller att de använder sig av den statistik som finns. På vår begäran har förvaltningen tagit fram statistik som visar att det finns registreringar gällande våld i nära relation för tio unika ärenden för 8 unika personer under 2023.

Enligt intervjuerna är dokumentation en utmaning i utförarverksamheten. Till exempel känner alla medarbetare inte till hur sekretessbestämmelserna fungerar vilket kan vara ett hinder när det gäller att dokumentera.

²⁰ Handboken fastställdes i juni 2023 och reviderade senast juni 2024.

3.2.5 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att nämndernas arbete med att ge stöd till personer utsatta för våld i nära relation i huvudsak är ändamålsenligt men att det finns områden som behöver utvecklas.

Revisionskontoret bedömning är att socialnämnderna Centrum och Hisingen i huvudsak bedriver ett ändamålsenligt arbete när det gäller utredningar kring personer som är utsatta för våld i nära relation. Granskningen har inte visat på några avvikelser i förhållande till de egna rutinerna eller krav i regelverken om bland annat skyndsam hantering och vad utredningarna ska innehålla. Våldsutsatta kan erbjudas information, råd och stödsamtal och skyddat boende. Men för personer som är dubbelt utsatta, som till exempel både har ett pågående missbruk och är utsatt för våld, har intervjuerna visat det finns risk för att fokus riktar mer mot missbruket och mindre mot våldsutsattheten.

När det gäller att erbjuda lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd bedömer revisionskontoret att det finns en risk för att utsatta grupper inte får eller informeras om det skydd som finns på grund av bristande kunskap om detta. Personal vid alla socialnämnder behöver känna till att det numera finns skyddade boenden som kan ta emot äldre i behov av hemtjänst, så att de som ska besluta om stöd kan erbjuda detta och de som ska upptäcka och agera för att hjälpa en våldsutsatt kan informera om det stöd som finns. Det är också viktigt att det finns kännedom om stadens gemensamma stöd för våldsutsatta – och våldsutövare - genom psykologenheten på socialnämnden Hisingen.

Granskningen har visat att det finns behov av att utveckla arbetet med att analysera om det stöd som finns motsvarar behoven i kommunen. En del i detta bör vara att synliggöra behoven bland brukare hos äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och förvaltningen för funktionsstöds som är utsatta för våld i nära relationer.

3.3 Arbetet med att förebygga fortsatt våld

Sedan 2021 hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.²¹ Enligt Socialstyrelsens föreskrifter ska socialnämnden fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende.

Socialnämnden ska efter utredning erbjuda våldsutövare insatser med utgångspunkt i dennes förutsättningar och behov baserat på faktorer som risk för återfall och personens mottaglighet. I samband med att nämnden fullgör uppgiften ska säkerheten för den våldsutsatta beaktas särskilt. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör socialnämnder kunna erbjuda våldsutövare insatser såsom stödjande samtal, information om våld och påverkans- och behandlingsinsatser.

Socialnämnder får inte inleda en utredning mot en vuxen persons vilja utan det förutsätter att den enskilde är intresserad och själv vill ansöka om insatser. Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör nämnden ta hänsyn till våldsutövarens

²¹ 5 kap. 11 a§ SoL

individuella mottaglighet för insatsen och risken för återfall. För insatser till enskilda som är allmänt inriktade och generellt utformade behöver socialnämnden inte fatta något beslut eller göra någon utredning av individens behov.

3.3.1 Socialnämnden Centrum

3.3.1.1 Rutiner för att upptäcka våldsutövare

Socialnämnden Centrum har inte fastställt någon rutin för att fråga om våld i syfte att upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende. I rutinen för arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck finns dock hänvisningar till våldsutövare på flera ställen. Frågor om våld och våldsutövande ingår också som en del i en utredningsmall som förvaltningen använder i huvudsak i samband med utredning om missbruk och beroendeproblematik (ASI).

I samband med vår granskning får vi kännedom om ett arbete som pågår med att ta fram en checklista för att upptäcka om en person utövar våld i nära relationer. De fyra regionala socialförvaltningarna bedriver arbetet tillsammans. I början av 2025 kommer checklistan att användas på prov vid två enheter på socialförvaltning Nordost och efter testperioden ska nätverket för avdelningschefer fatta beslut gällande fortsättningen.

Av intervjuerna med socialsekreterare vid socialnämnden Centrum framgår att arbetet med våldsutövare upplevs som svårt och att antalet ärenden är förhållandevis få. Av nämndens egen uppföljning framgår att det finns ett utvecklingsområde när det gäller att nå fler våldsutövare.

Granskningen visar att det är vid avdelning Barn och unga och i samband med utredningar av orosanmälningar som socialsekreterarna främst kommer i kontakt med våldsutövare. Avdelning Barn och unga har dock inte något utpekat ansvar för att motivera våldsutövare att söka stöd. Enligt intervjuerna använder sig inte heller socialsekreterarna på avdelningen av någon särskild metod eller systematik för att motivera våldsutövare till att söka stöd. Socialsekreterarna utgår främst utifrån barnets behov av skydd och det är genom att ta reda på vem som utövar våldet, som våldsutövaren kan bli känd. Om våldsutövaren är en vårdnadshavare blir kontakten naturlig och socialsekreterarna kan försöka motivera personen till att söka stöd men det kan se olika ut från fall till fall. Man kan erbjuda samtalsstöd och informera om möjligheten till att söka stöd via KCM eller KCK. Om våldsutövaren är vårdnadshavare sker en samverkan mellan avdelning Barn och unga med mottaget på avdelning Vuxen och försörjningsstöd. Om våldsutövaren inte är en vårdnadshavare ingår hen inte i utredningen alls.

Om vårdnadshavaren är anhållen är det endast socialsekreteraren vid polisen som kan ha kontakt med denne. Enligt intervjuerna kan socialsekreteraren vid polisen arbeta med att motivera dessa våldsutövare att söka stöd och informera socialtjänsten om när våldsutövaren kommer att släppas ur häktet.

3.3.1.2 Stöd till våldsutövare

Avdelning Vuxen och försörjningsstöd ansvarar för att utreda våldsutövare som vill söka stöd. I rutinen för arbetet mot våld i nära relationer framgår vikten av att insatser samordnas när flera personer i samma familj får insatser, och att detta ska göras med beaktande av behov av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Vid eventuella svårigheter i samarbetet ansvarar den handläggare eller utförare som upplever problem för att lyfta ärendet till sin närmsta arbetsledare på enheten. Våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare som ingår i samma familj, ska inte ha samma handläggare.

Enligt förvaltningens rutin för arbetet mot våld i nära relationer ska våldsutövare som är i behov av stöd hänvisas till KCM eller KCK. Eftersom motivationen hos en våldsutövare kan vara svår att fånga och snabbt försvinna är kötiden till de öppna, icke biståndsbedömda insatserna som personer själva kan söka via KCM och KCK ett problem enligt socialsekreterarna som vi pratar med. Granskningen bekräftar att det finns en väntetid till samtalsstöd för våldsutövare. I genomsnitt uppgick väntetiden för stöd via KCM till 61 dagar och för stöd via KCK var den i genomsnitt 38 dagar under 2023.²² Enligt intervjuer med representanter för förvaltningen arbetar man för att minska kötiden och öka tillgängligheten. Under 2024 ska KCM och KCK få ytterligare en halv tjänst vardera. Det betyder att KCK utökar sin verksamhet från 4 till 4.5 tjänster och KCM går från 4.5 till totalt 5 tjänster. Representanter för KCM och KCK berättar att personalen ska börja med att göra en bedömning av hur akut behovet, är i samband med att en person vänder sig till KCM eller KCK och vill boka tid.

Enligt intervjuerna blir nämndens eget stöd till våldsutövare aktuellt när väntetiden till KCM eller KCK är lång eller när personen inte tillhör någon av de prioriterade grupperna. Det finns ingen särskild beskrivning av hur utredningar inför stöd till våldsutövare ska gå till. Enligt intervjuerna gör man en kort utredning i mottaget när en våldsutövare söker stöd för att ändra sitt beteende. Socialnämnden Centrum kan bevilja våldsutövaren samtalskontakt i tre månader, ett beslut som kan förlängas. Förutom samtalsstöd kan nämnden erbjuda våldsutövare tillfälligt boende samt stöd i praktiska frågor. Insatserna kan ges på kort och lång sikt. Av intervjuerna framgår att socialnämnden Centrum inte erbjuder våldsutövare stöd i form av samtal vid psykologenheten.

Samtalsstöd kan också fås via ett så kallat vuxenstödsteam som består av sju behandlare varav två arbetar med våldsutövare. Enligt intervjuerna får teamet bland annat kontakt med våldsutövare i samband med att våldsutövare är aktuella på enheten för barn och unga. Där kan de träffa någon från teamet och självant höra av sig efteråt. I första hand hänvisar vuxenstödsteamet våldsutövare till KCM eller KCK men de som får behandling via teamet får uppemot 15–20 träffar med personal utbildad inom samtal om våld och alternativ till våld. Teamet arbetar i huvudsak med personer i missbruk men också med våldsutsatta och våldsutövare. Uppskattningsvis träffar teamet cirka 4–5 våldsutövare per år.

²² Statistik från socialnämnden Centrum, uttaget från Plattform+ den 14 juni 2024.

Granskningen visar att ärenden med våldsutövare inte registreras på något särskilt sätt i verksamhetssystemet Treserva. Det går därför inte att söka fram ärenden för våldsutövare som har sökt stöd. I praktiken betyder detta att nämnden inte kan följa upp ärenden med våldsutövare specifikt och därmed inte kan analysera om utbudet av insatser tillgodoser behoven.

3.3.2 Socialnämnden Hisingen

3.3.2.1 Rutiner för att upptäcka våldsutövare

Socialnämnden Hisingen har inte fastställt någon rutin för att fråga om våld i syfte att upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende. Liksom vid socialnämnden Centrum ställs dock frågor om våld och relationsproblem i samband med utredningar kring missbruk och beroende (ASI). Socialnämnden Hisingen deltar också i arbetet med att ta fram en checklista för arbetet med att upptäcka våldsutövare.

3.3.2.2 Stöd till våldsutövare

Förvaltningens plan tydliggör att det är viktigt att erbjuda insatser till en våldsutövare och att förvaltningen använder sig av metoden MPV (Möta pappor/föräldrar med våldsproblematik) för våldsutövare som är föräldrar. Metoden syftar till att öka en våldsutövande förälders motivation för att börja i behandling eller inleda annat förändringsarbete som kan leda till att våldet upphör.²³

Enligt intervjuerna blir våldsutövare som vänder sig till mottaget på socialnämnden Hisingen och söker stöd i första hand hänvisade till KCM eller KCK, alternativt till att söka stöd via enheten för våld i nära relation. Enheten för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ansvarar för utredning av våldsutövare. Enheten har dokumenterat processen för samtalen med våldsutövare. I dokumentet finns risk- och säkerhetsbedömningar med som en del av samtalet och i arbetet med handlingsplanen för våldsutövaren.

Enligt intervjuer med socialsekreterare som arbetar på enheten för våld i nära relation har de hittills totalt träffat ett tiotal våldsutövare. Av dessa har de flesta kommit till enheten för utredning via avdelning Barn och unga. Likt vid socialnämnden Centrum är det framför allt avdelningen för barn och unga som möter våldsutövare. Av rutinen för samverkan mellan våld i nära-enheten och familjevåldsteamet på avdelning Barn och unga, samt av intervjuerna, framgår att utredarna ska stämma av kring möten med våldsutsatta och våldsutövare så att dessa inte träffas samtidigt på socialkontoret.

Enligt intervjuerna har de flesta socialsekreterarna på enheten för familjevåldsteamet utbildning i MPV (möta pappor/föräldrar med våldsproblematik) och kan genomföra samtal. Många ärenden kommer från polisen och socialsekreterarna uppger att de har en tät dialog med både polisen och socialsekreteraren som arbetar där.

²³ www.socialstyrelsen.se, hämtad den 18 oktober 2024.

Granskningen visar att våldsutövare som söker stöd kan beviljas psykologkontakt vid psykologenheten. Enligt intervjuerna är förutsättningarna för detta att våldsutövaren bedöms vara mottaglig och tar ansvar och vill ha en förändring. Under 2023 beviljade socialförvaltningen Hisingen stöd i form av psykologkontakt för två våldsutövare om totalt 24 timmar. Förvaltningen kan också erbjuda stödsamtal med socialsekreterare.

Precis som vid socialnämnden Centrum registreras inte ärenden med våldsutövare på något särskilt sätt i dokumenthanteringssystemet. Det går därför inte att söka fram ärenden för våldsutövare som har sökt stöd.

3.3.3 Nämnden för funktionsstöd

Nämnden för funktionsstöd saknar rutiner för att ställa frågor om våld för att upptäcka våldsutövare. Rutinen för myndighet innehåller dock en beskrivning av hur socialsekreterare ska agera om de upptäcker att en brukare utsätter en annan för våld. Enligt rutinen gäller att om brukaren som utövar våld ger sitt samtycke ska personalen inom avdelning myndighet se till att informationen kommer till rätt enhet inom socialförvaltningen så att brukaren kan få fortsatt stöd. Personalen ska också informera brukaren om möjligheten till samtalskontakter vid bland andra KCK och KCM. Om brukaren inte önskar stöd ska personalen informera om var hen kan söka stöd senare samt dokumentera i journalen. Det står också att det är viktigt att fortsätta fråga brukaren om utövande av våld och hot vid senare kontakt.

3.3.4 Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Av äldre samt vård- och omsorgsnämndens rutin för myndighet framgår inledningsvis skyldigheten att ha rutiner för på vilket sätt personalen ska ställa frågor vid tecken på våldsutövande och rutinmässigt vid visst tillfälle eller i samband med viss aktivitet. Det finns dock inga ytterligare skrivningar om detta i rutinen, inte heller något förtydligande om när socialsekreterarna ska ställa frågor.

Av rutinen för myndighet framgår att om omsorgstagaren är våldsutövare så ska personalen bistå med kontaktuppgifter till stöd för utövaren och även hjälpa till med sådana kontakter. Att våldsutövare ska få information om stöd som finns att få framgår också vid intervjuerna.

Tidigare i rapporten har vi redogjort för iakttagelsen att rutinen för arbetet mot våld i nära relationer inte har implementerats ännu och det är oklart i vilken utsträckning personalen arbetar utifrån den.

3.3.5 Bedömning

Revisionskontoret bedömer att det finns risk för att arbetet med att förebygga fortsatt våld inte är ändamålsenligt vid de nämnder som ingår i granskningen.

Vi grundar framför allt vår bedömning på att nämnderna inte följer Socialstyrelsens föreskrifter om att fastställa rutiner för när frågor om våld ska ställas i syfte att kunna upptäcka våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt

beteende. Vi ser dock att det finns ett gemensamt utvecklingsarbete vid de fyra regionala socialnämnderna vilket är positivt.

Revisionskontoret bedömer också att det finns en risk för att socialnämnderna Centrum och Hisingen brister i andra delar när det gäller att verka för att våldsutövare ändrar sitt beteende. Granskningen har visat att ansvaret för att utreda och bevilja stöd till våldsutövare är utpekad och rutiner och arbetssätt finns till viss del när det handlar om att informera och ge stöd till våldsutövare som vill söka insatser. Samtidigt visar intervjuerna att arbetet med att motivera personer som utövar våld att söka stöd ofta upplevs som svårt, inte minst på grund av att det är sällan personer självmant söker stöd för att ändra sitt beteende. De som blir aktuella för stöd är ofta vårdnadshavare till barn som utreds inom socialnämndernas arbete med barn och unga, utifrån en orosanmälan som kommit dit. Det är samma målgrupp som prioriteras av socialsekreteraren som arbetar vid polisen med att försöka motivera våldsutövare till att söka stöd. Granskningen har också visat att våldsutövare i första hand hänvisas till att söka stöd via KCM eller KCK. Eftersom det finns en kötid till dessa verksamheter finns en risk för att våldsutövare inte får stöd i rätt tid. Kötiden kan vara ett problem om motivationen till att söka stöd för att ändra sitt beteende inte håller i sig över tid. Vidare finns det en prioritering av sökanden som har minderåriga barn vilket kan göra kötiden längre för de som inte ingår i den gruppen.

Sammantaget bedömer revisionskontoret att socialnämnderna Centrum och Hisingen behöver utveckla arbetet med att nå fler och erbjuda insatser till olika grupper av våldsutövare. Som en del i detta behöver nämnderna också stärka möjligheterna att följa upp de ärenden som har utretts av socialtjänsten för att kunna se vilket stöd som våldsutövarna har fått, vilka behov som finns samt hur väl insatserna som finns motsvarar dessa behov. Socialnämnden Centrum behöver vidare säkerställa att de som ska utreda ärenden om stöd till våldsutövare har den kompetens som krävs.